9 КЛАС
ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ
ЛІТЕРАТУРНІ ПЕРСОНАЛІЇ

СТРЕМБИЦЬКА Л.А.

ПЕТРОВ ВІКТОР ПЛАТОНОВИЧ

- Постать Віктора Платоновича Петрова, народженого в родині священика в Катеринославі (нині м. Дніпро), напевно, одна з найцікавіших серед української радянської інтелектуальної еліти першої половини ХХ сторіччя. Наприклад, у передмові до книги Миколи Чабана *«З роду Петрових» (про родовід письменника) йдеться, що видання стосується «особистості загадкової, якщо не авантюрної, в котрій сполучалися таланти літератора, філософа, розвідника, археолога».* Так написала професорка Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, докторка історичних наук Ірина Ковальова, яка була особисто знайома з Віктором Петровим. Його біографія має багато білих плям, досьє письменника в спецслужбах досі засекречене. А те, що нині відомо про нього, породжує нові й нові запитання.

ЯВОРНИЦЬКИЙ ДМИТРО ІВАНОВИЧ

- Дмитро Іванович Яворницький належить не тільки історичній науці, а й вітчизняній літературі. Його літературна спадщина – оригінальне і самобутнє явище української прози кін. XIX – поч. XX ст. Яворницького-вченого талановито продовжив Яворницький-письменник, а тим спільним, що їх об'єднувало, була глибинна любов до української землі – колиски запорозького козацтва. Літературна творчість – одна зі складових частин розмаїтого таланту видатного українського історика. Їй він віддав короткі години свого відпочинку поміж напруженою працею на терені історії, археології, етнографії, лексикографії, музейної, педагогічної, громадської, культурно-освітньої діяльності. Ціла низка високохудожніх прозових і поетичних творів «письменника-кольориста» збагатили українську літературу початку XX ст.

СВІТЛИЧНА ГАННА ПАВЛІВНА

- Ганна Світлична – особистість в українській літературі феноменальна. Життя її гідне подиву і захоплення навіть без принадних лаврів поета. З п'ятдесяти шести прожитих років сорок дев'ять Світлична була прикута до ліжка тяжкою хворобою, та з її чистих, пронизаних сонцем, грозою, духом степу й солончаків, осипаних запахущим вишневим цвітом поезій навряд чи хто з непосвячених у цю долю сказав би, що їхня авторка стільки років провела у «домовині із чотирьох стін». Тільки диво поезії й розривало її коло самотності та безнадії.
- Народилася Ганна Павлівна 20 квітня 1939 року в Павлограді. Тільки до семи років топтала ряст своїми веселими ніжками. Далі – шпиталі, лазарети, лікарні, вісім операцій на кістках і післяопераційні тортури на тренажерах скутих поліартритом суглобів. Світ, обмежений рамами вікна, в якому однаково недосяжні як далекі нічні зорі, так і квітка на грядці. ...Такою була ціна за порятунок від німецьких куль у вогких, холодних погребах, які стали прихистком для дітей, бабів і згорьованих солдаток у роки війни.
- Росла без мами, бо та померла ще тоді, коли Ганнуся була маленькою. Жила з батьком Павлом Михайловичем, фронтовиком, і з мачухою Оленою Василівною, котра стала для Ганни другою матір'ю – доброю і уважливою... Шкільну науку опановувала вдома за допомогою вчителів, друзів. В 1958 році з'являються перші вірші.

ВІД ЯСНИХ ЗІР. І ТИХИХ ВОД…

Таким почався мій народ.
Таким продовжується нині.
Між молодих його зіниць
Думки для будучності скреслі,
Уже розгадки таємниць
В його синів благає Всесвіт.
Отож і я, сурмиста віть,
Що літо голосом узорить,
Звелю зі мною говорить,
Як велет з велетом говорить.
Бо я й сама поміж турбот,
Поміж тривог і озаріння
Іду від зір, від тихих вод
І благородного коріння.

КАЩЕНКО АДРІАН ФЕОФАНОВИЧ

- Адріан Кащенко народився 19 вересня 1858 року в Катеринославської губернії, на хуторі Веселому, що належав його батькові. Рід Кащенків веде свій лік з часів розквіту Запорозької Січі та славетних походів на турків.
- Батько Адріана, Феофан Гаврилович, був небагатим поміщиком. У Адріана було четверо сестер і четверо братів. Батьки зробили усе, аби діти одержали гарну освіту. Двоє менших дітей – Микола та Адріан прославили своє прізвище: Микола Кащенко став ученим, засновником і директором Київського ботанічного саду, Андріан – українським етнографом, письменником і видавцем.
- Адріан не закінчивши класичної гімназії, вступив до юнкерського училища, згодом прослужив кілька років офіцером. Після цього вступив на посаду контролера у потягах. Працював на залізниці у Пермі та Петербурзі, а вже у Туапсе дослужився до генеральського чину.
- Адріан Кащенко повернувся до рідного Придніпров'я у 1914 р. Останні роки його життя були дуже продуктивними. Він стає власником видавництва та друкує на власні кошти свої та чужі твори, працює заступником голови товариства «Просвіта». В ці роки свого життя він закінчив і опублікував «Оповідання про славне Військо Запорозьке низове». Помер письменник 16 березня 1921 р. Його поховали за козацьким звичаєм, а траурна процесія розтягнулася на багато кілометрів.

АНТОНЕНКО АНАТОЛІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ

- Анатолій Олексійович Антоненко народився 29 листопада 1948 року в російському селі Велика Знам'янка Кам'янсько-Дніпровського району Запорізької області, але «записаний» був 4 грудня, як часто тоді траплялося. Тому все життя святкував два дні народження. Російською мовою слухав він свої перші казки, вчився за російським букварем і українську мову «вподобав» уже у зрілому віці.
- Дитинство було, як і у більшості дітей тих років, тяжким. Батько покинув маленького Анатолія з матір'ю, коли йому виповнилося лише 3 роки. Тож увесь тягар – і виховання, і виживання взагалі – ліг на плечі матері, Валентини Дмитрівни. Допомагали, чим могли, дідусь Федір і бабуся Марина. Мама з рання і до пізнього вечора була на роботі. Коли Толі було 10 років, з'явилася сестричка Люда. Тож до звичайної хатньої роботи Толі додались ще турботи няньки. З дитинства звик до всілякої роботи.

Нам залишили пращури славне минуле –
Не зганьбимо ж їх подвигів й ран!
Це ж Томаківська Січ сама перша почула,
Як до неї звернувся Богдан!
Його Острів зустрів наче жданого сина,
І повів нас Богдан уперед!
Саме з наших країв – пам'ятай, Україно! –
Розпочався твій зоряний злет.
Сонце йде від Дніпра і у сутінках плавнів
Золотий розстеляє сувій.
Ти на всю Україну героями славний,
Рідний городе Марганцю мій!
Честь козацьку й шахтарську, звитягу високу
В повсякденних примножим ділах.
І від слави батьків не відступимо й кроку –
Присягаємо в цім, батьківщино мала!

МОЗОЛЕВСЬКИЙ БОРИС МИКОЛАЙОВИЧ

- Борис Мозолевський народився 4 лютого 1936 року в сім'ї колгоспників у селі Миколаївка Веселинівського району на Миколаївщині. Війна увірвалась в його дитинство, забрала батька. Вже десятилітнім хлопчик працював у колгоспі нарівні з дорослими.
- *Від макухи і висівок був я кволий і миршавий.*
  А країна підводилась по війні із руїн.
  Я пишався п'ятірками і першими віршами,
  Тим, що юшки колгоспної задаремно не їв.
- А в п'ятнадцять років, після закінчення сільської школи-семирічки, пішов до Одеської спецшколи Військово-Повітряних Сил. Його, як і багатьох юнаків того покоління вабило небо. Борис із дитинства був наполегливим, продовжив навчання у Військово-Морському авіаційному училищі в місті Єйську. Його близькими друзями були Георгій Шонін, Георгій Добровольський і Володимир Джанібеков, разом вони склали іспити до загону космонавтів. На відміну від друзів космонавтом Борис Мозолевський не став. 1956 року під час 50 % скорочення Військово-Повітряних Сил його демобілізували. Чи виною тому стало правдошукацтво і принциповість характеру, чи так розпорядилась доля...
- *На двадцятому році я зробив розворот,*
  Й повела мене доля на завод в кочегари,
  Щоб достоту збагнути, чим живе мій народ.

«Жалкую я за іншими роками?
Образ Ваш по крихітці ліплю
І за усіх, кого любив руками,
Вас, може, першу серцем я люблю.
Але:
Як важко це – іти проти потоку!
Як гірко це – випереджати час!
Жорстока правда! Чорна і жорстока!
І йде вона не з вами – проти вас».

СОКІЛ ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ

- Василь Іванович Сокіл народився 5 березня 1905 року в селі Гусарка Олександрівського повіту Катеринославської губернії (нині Запорізька область) в сім'ї сільських учителів. Крім Василя в сімї зростали ще четверо дітей: майбутня оперна співачка Марія Сокіл-Рудницька (1902–1999), майбутній гірничий інженер Микола Сокіл (1899–1972) і наймолодші Віра та Володимир.
- Батько Іван Васильович Сокіл (1867–1945), педагог, громадський діяч Катеринославської «Просвіти», був знайомий із Дмитром Яворницьким, прищепив дітям високу національну свідомість, заарештовувався у оправі «СВУ» і, зрештою, в сорокових роках загинув у в'язниці. Мати – Євдокія Григорівна Панченко родом із с. Преображенки Олександрівського повіту, педагог, її батько – відомий агроном.
- В. Сокіл у книзі «Здалека до близького» згадує: *«З глибокою пошаною згадую своїх батьків головним чином тому, що вони достойно виховували дітей в любові і відданості своїй вітчизні Україні. В нашій сімї завжди лунала українська мова, в хаті мали чимало українських книжок, дитинство проходило в атмосфері народних пісень та казок»…*

СОКІЛ ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ

- На все життя Василь всотав красу і любов рідної землі й згадував: *«Землі навкруг було, очевидячки, так багато, що ця частина степу в мої дитячі роки лишалася необробленою, вкритою з ранньої весни суцільним килимом трав. Переважав жовтий колір. Земля золотилася буйним квітом свиріпи, жовтцю, гірчиці. Серед літа до цієї мальовничої розкоші додавав своєї медової барви кущистий буркун. Окремими цяточками вплітались до жовтого килима весняні вічка пролісків, а згодом сині волошки».*
- Любов до рідного українського слова позначилася в подальшій творчості і він проніс його через усе життя, навіть перебуваючи на далеких континентах.
- *«В нашій хаті стояла велика шафа з книжками… Не випадково, видно, пізніше потягнуло мене до журналістики, письменства, а перед тим до поліграфічного виробництва... Ця бібліотека стала для нас своєрідним вікном у великий світ».*
- У 1910 році хлопець побував із батьком на Південноросійській промислово-господарській виставці в Катеринославі, так відбувся перший вихід майбутнього письменника у «великий світ».

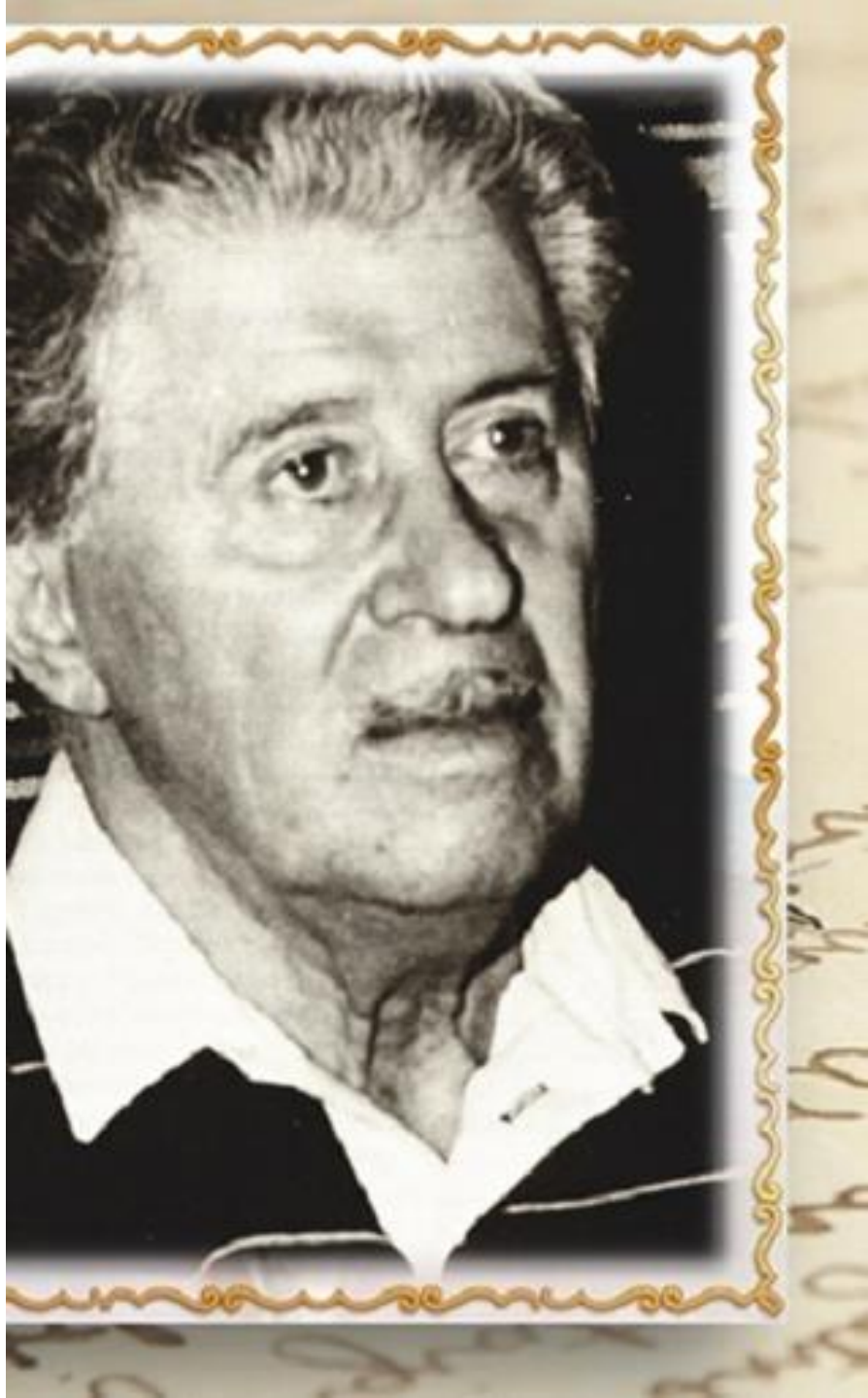

Сьогодні ранок наче викуваний з криці.
День буде ясношатий та дзвінкий!
А сонце розливається за обрій- вінця,
А сонце покотило нивами вінки!
Сьогодні ранок справді викуваний з криці.
…В долині промінь, як чабан, погнав
Ягницю- хмарочку, що тінню
Пропалахтіла вздовж полів…
(Степи прослались в далеч синю).
День буде ясний та дзвінкий!

ШАРОЙКО ВАСИЛЬ НИКИФОРОВИЧ

- Рідне місто є для багатьох людей ніби частиною родини, повітрям, яким дихаєш, причому для цього не обов'язково в ньому народитися. Почуття щирої любові і вдячності проніс через усе життя до Нікополя патріарх української дитячої літератури Василь Шаройко.
- Ці почуття були й залишаться взаємними. Нікопольці пишаються дружбою з майстром поетичного, чесного й дотепного слова. В літературних колах митець відомий саме як чесний письменник, адже ніколи не писав на замовлення. Істина, Справедливість, Гідність і Честь завжди були його життєвим кредо, яке пан Василь доносив до своїх читачів у веселій і доступній формі.
- Василь Никифорович народився 1 травня 1929 року в селі Червона Поляна (зараз село Андрійковичі) Брянської області Росії. Все своє дитинство провів у маленькому селі з однією вуличкою, довкола якого на багато кілометрів простиралися брянські ліси.
- Пізніше В. Шаройко напише у своїй автобіографічній книзі «Згадую то з радістю, то з болем»: *«Раніше ця місцевість разом з містами Стародуб і Погар до Чернігівської губернії належала. Був за часів Богдана Хмельницького Стародубський козацький полк. З цього козацького роду походить моя бабуся Пильченко Мотря Федотівна. Дівоче прізвище моєї матері Денисенко. І хоч у всіх у них українські прізвища, але усі вони чомусь росіянами писались. Тому і я теж росіянином пишусь. Коли було введено обласний поділ, то наша територія відійшла до Брянщини, у складі якої знаходиться й зараз… Жили односельці дуже бідно. Працювали в колгоспі за трудодні, на які наприкінці року одержували зерна стільки, що його можна було одній людині за один раз принести в одному мішку».*

ШАРОЙКО ВАСИЛЬ НИКИФОРОВИЧ

- У трирічному віці Василя спіткала перша велика втрата – померла мати. Незважаючи на тотальну бідність родини, батька майбутнього поета у 1937 році як сина куркуля на 10 років вислали на Колиму. Того ж самого року Василь пішов до школи, де вперше почув вірші Федора Тютчева:
- *Люблю грозу в начале мая,*
  Когда весенний первый гром,
  Как бы резвяся и играя,
  Грохочет в небе голубом.
- Хлопчик був у захваті від чарівних римованих рядків: *«Вони мені так сильно сподобались, що в мене раптово виникло бажання самому писати вірші, але я ще не знав жодної букви. І тільки мене навчили писати – я зразу ж почав писати вірші. Пишу і по сьогоднішній день, бо не писати не можу».*
- Іншим сильним захопленням юного Василя було читання. Навіть уночі йому було жаль розлучатися з книгами, тому часто, лягаючи спати, клав їх під голову.
- Наприкінці травня 1939 року дідусь забрав маленького Василя до себе в село Чистопілля Херсонської області. Шлях до дідусевої домівки пролягав через Нікополь. Уперше побачивши невеличке, але квітуче і затишне містечко, хлопчик одразу ж у нього закохався.

Про край наш козацький

Я знову на площі Богдана, завмерши,
Читаю козацької слави сліди.
Це місто в дитинстві побачив я вперше
І в нього з тих пір закохався назавжди.
За нас тут в боях козаки помирали.
Тому я за них разом з вами живу.
Хмельницького гетьманом тут обирали
І радо вручали йому булаву.
Допоки тече у майбутнє Славута,
Улюблена наша вкраїнська ріка,
Ніким і ніколи не буде забута
Заслуга Богдана, заслуга Сірка.
Хоч Луг наш козацький безумці втопили,
Втопили в зелену морську каламуть,
Я знаю, нам вистачить розуму й сили,
Щоб дух наш козацький Вкраїні вернуть.
Змогли ж ми, здолавши навали фашиста,
Негайно, бо ми – богатирський народ,
З руїни підняти зруйноване місто,
Підняти зруйнований трубний завод!
Який ти красивий, мій Нікополю славний!
Дивлюсь і не можу відвести очей.
Ти маєш великий завод феросплавний
І славу п'яти Запорізьких Січей.
Давайте ж невтомно щоденно трудитись,
Щоб жити щасливо усім нам віки!
А щастя зуміємо всі ми добитись
Бо ми запорожці, бо ми козаки.

НІКОЛАЄНКО ВОЛОДИМИР ГРИГОРОВИЧ

- 14 вересня 1948 - 1 червня 2019 |
- Місце народження: с. Садки Кременчуцький район Полтавська область |
- журналіст, культпрацівник, письменник, член Національної спілки письменників України
- Життя Володимира Ніколаєнка надзвичайно яскраве та багатогранне. Поет, прозаїк, актор, режисер, ініціативний керівник, журналіст, а перш за все – талановита, творча і чудова людина. Його перші вірші родом із мальовничого села на Полтавщині, де він народився. Ліс і розлогий степ були першими товаришами його дитинства. Батько, майструючи щось у дворі, любив співати народні пісні, і Володимир довго був упевнений, що Байда та Кармелюк – добрі батькові приятелі з сусіднього села. А ще у нього був незвичайний дід – найкращий коваль в окрузі, талановитий скрипаль усіх сільських весіль, майстер цікавих розповідей про свою молодість. Все це запало в душу маленькому хлопчикові й згодом вилилося в дитячі вірші. Шкільна вчителька стала першим його редактором, навчила крізь призму творчої уяви сприймати світ, а ще сприймати кожну людину як неповторну індивідуальність.
- *Мережить душу звук бандури*
  І давня пісня прабатьків
  Про нашу матір Україну
  В звитягах славних козаків…
  …І пісня дасть дорогу пісні
  Про нашу долю і буття
  І Батьківщину Україну –
  Основу нашого життя.
-

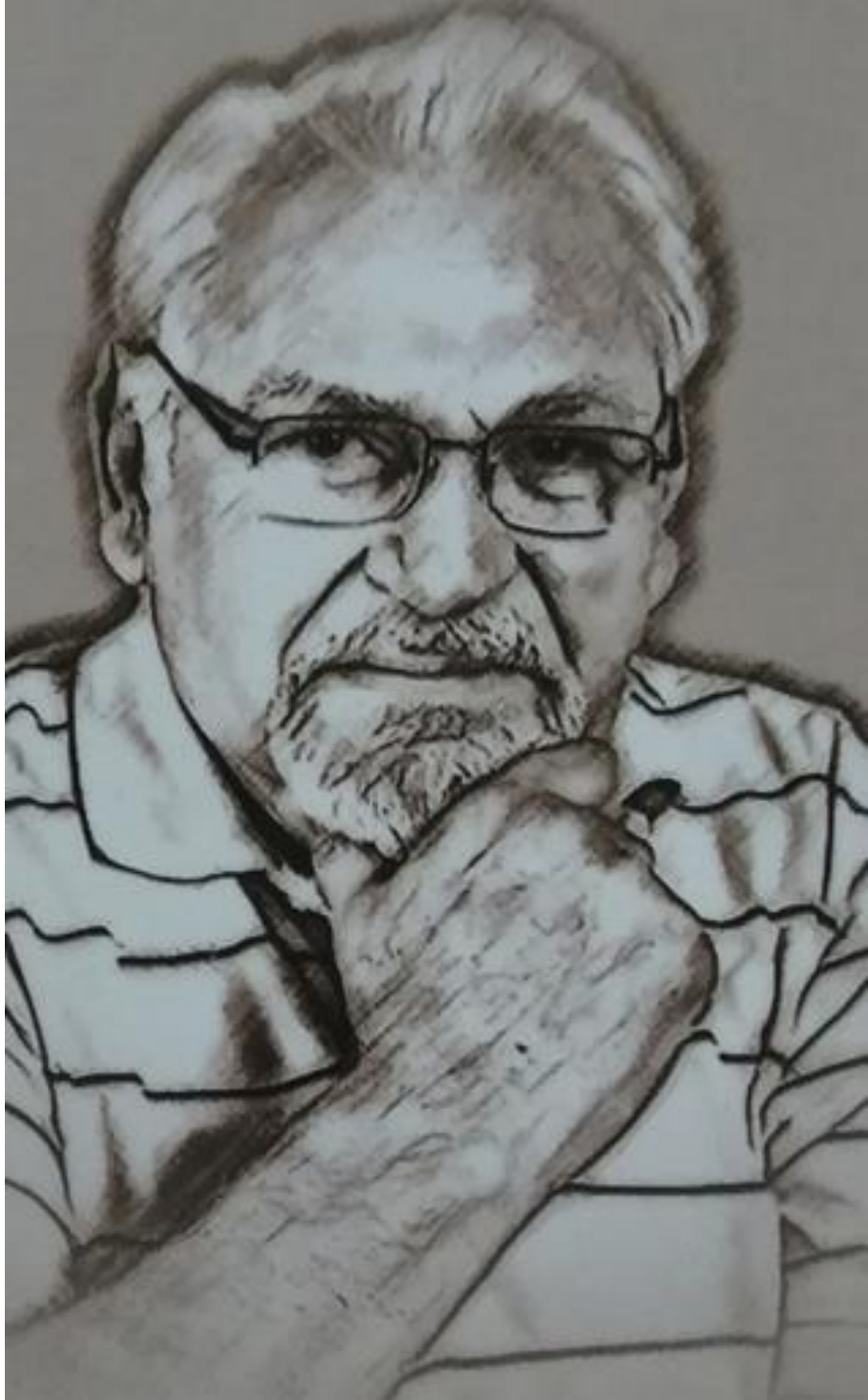

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

- Виразно читати поезії